

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILİYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN	93
Axliddin Aroplitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadiyeva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEKANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulaton Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	
MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION	200
Ahrorova Asila	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI	212
Tursunov Rasul Tairovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ	218
Эргашева Феруза Насруллаевна	
ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN	226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna	
THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY	231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI	238
Saodat Sadriddinova	
OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	243
Saida Xabibullayeva	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна	

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	252
Kudratova Iroda Turdibayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI	257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich	
FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI	260
Sottarov Abdulvali Umirqulovich	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O'RNI.....	266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Rahmanova Sitara Bahodir qizi	
SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH.....	283
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSİYALASH VA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)	286
Maxamadiyev Turg'unboy Jumabayevich	
O'ZBEKISTONDA XO'JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH.....	292
Valijonov Akmaljon	
IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR	296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
O'ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLIYANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	303
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА	308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	311
Uralov Eliboy Omonovich	
INNOVATSION VA AN'ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI	316
Abdulfarmonov Farrux Faxriddinovich	
EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH.....	320
Safarova Muxabbat Radjabovna	
IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O'SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
KO'CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI.....	331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O'TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQUISH MASALALARI.....	339
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI	343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI	351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	357
<i>Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich</i>	
BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	362
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	367
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
O'ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	373
<i>Xasanova Naimaxon Akmal qizi</i>	
SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	381
<i>Jovliyeva Zuhra Chori qizi</i>	
SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" INVESTITSIALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	386
<i>Ibragimov Zaxid Taxirovich</i>	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	395
<i>Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна</i>	
AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQRISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	401
<i>Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich</i>	
IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	409
<i>Oripova Saodat Mirfotix qizi</i>	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH.....	414
<i>Xolboyeva farangiz xayrulloevna</i>	
SUN'IY INTELEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI.....	419
<i>To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna</i>	
MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI	424
<i>Kalenov K.T.</i>	
HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG'IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI	428
<i>Ergasheva Aziza</i>	
NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI	436
<i>Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li</i>	
WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN'S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS	445
<i>Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee</i>	
O'ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH YO'LLARI	454
<i>Sattarov Abdusamat Umirqulovich</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	459
<i>Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO'LLARI	464
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI	471
<i>Hasanov Sh. Sh.</i>	

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА.....	482
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
TEMIR YO'L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	488
<i>Orifova Ximoyat Shovkat qizi</i>	
O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	494
<i>Raximova Dilfuza Mirzakasimovna</i>	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH	503
<i>Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna</i>	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	509
<i>Sattorov Sanjar Abdumurodovich</i>	
XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES MISOLIDA	518
<i>Yuldashov Aziz</i>	
RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BREND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	522
<i>Boboyev L. Kadrxo'ja Djuraxodjeyevich</i>	
XODIMLARNI O'QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA).....	528
<i>Sattorov Ramziddin Shovxiddin o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	533
<i>Yangiboyev Sardor Ernazar o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQUINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	542
<i>Nabiyeva Nilufar Olim qizi</i>	
МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ	548
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	555
<i>Каюмова Гузел Иброхимхановна</i>	
QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLIHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	562
<i>Yahyojev To'liqin Ismatulla o'g'li</i>	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEKANIZMLARI	566
<i>Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi</i>	
QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	572
<i>Toshimov Azizbek Hakimovich</i>	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDAGI KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	576
<i>Muradova Dildora Abdusalimovna</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDAGI KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI	581
<i>Norova Nozima Nabiyevna</i>	
ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ	588
<i>Алиева С.С.</i>	

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBİ BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI.....	594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI.....	599
Azimova Maxfuza Rashidovna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	604
Пирназаров Шоназар Махтовович	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	608
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li, Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o'g'li	
SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	620
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
LOYIHALARNI STRATEGIK REJALASHTIRISHDA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMLARI.....	625
Xamrayev Zuxritdin Abduraxmanovich	
LOYIHA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LOYIHA JAMOASINING ROLI VA FUNKSIYALARI.....	629
Utemuratov Sadik Muratovich	
IQLIM O'ZGARISHI VA RESURLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH.....	633
Rasulova Nigora Yusupovna	
ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ НА ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД.....	637
Латипов Ашур Али Рустам угли, Хамидов Далер Дилшодович	
ADAM SMIT IQTISODIY G'OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI.....	641
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	646
Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li	
SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF THE POPULATION IN THE CONDITIONS OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY.....	651
M. Sh. Rakhimova	
SANOATNI YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA, SIYOSIY MEKANIZMLAR VA O'ZBEKISTON UCHUN AMALIY XULOSALAR.....	655
To'qumbetov Og'abek Shavkat o'g'li, Ruziyeva Dilobar Isomjonovna	
TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI FAROVONLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	661
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	
IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE MAHALLA INSTITUTION IN THE TERRITORIAL GOVERNANCE SYSTEM: MODERNIZATION OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS.....	666
Mirbabayev Farrukh Atkhamovich	
AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASHDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARI TAHLILI.....	674
Xannarov Komiljon Karimovich	
INVESTITSIYA KO'CHMAS MULKI HISOBINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	681
Maxmudov Jamshed Ashrafovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ РАЗВИТИЯ ПАЛОМНИЧЕСКОГО ТУРИЗМА.....	687
Навруз-Зода Бахтиёр Негматович, Мусаев Маликжон Кароматович	

TRANSFORMING UZBEKISTAN THROUGH DIGITALIZATION IN A GLOBALIZED WORLD.....	694
Narzullaeva Umidakhon Nodir qizi	
SUG'ORILADIGAN YERLARDA SUVDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	699
Elomonov Ro'zimurod Doniyor o'g'li, Abdug'aniyev Otabek Allajonovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ.....	704
Р. И. Хакимов	
TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHGA USLUBIY YONDOSHUVLAR	713
Pardayeva Ozoda Mamayunosovna	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINI BOSHQARISHDA SAMARADORLIK HOLATI TAHLILI	718
Kasimov Saidakmal Saidahrolovich	
BANKLARNING IJTIMOIIY ROLINI OSHIRISHDA YASHIL DEPOZITLARNING AHAMIYATI	722
Berdiyev Akram O'ktamovich	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI	728
Xikmetov Nodirbek Ikromovich	
AHOLI DAROMADLARI TENGSIZLIGINING SHAKLLANISHI, UNING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	735
Atayev Jaxongir Erkinovich	
KORXONALARDA DAROMAD VA XARAJATLAR BILAN BOG'LIQ MOLIYAVIY XATARLAR TASNIFI VA ULARNI AUDITDA ANIQLASH USULLARI.....	740
Mehriyev Sobit Sayim o'g'li, Dadarbayev Muzaffar Abduraxmanovich	
GREEN BONDS: ESSENCE, SIGNIFICANCE AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN UZBEKISTAN	746
Susanna S. Alieva	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	753
Marupov Qobil Komilovich	

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI

Marupov Qobil Komilovich

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining
Mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning mohiyati, milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi zaruriyati, ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, iqtisodchi olimlarning raqamli iqtisodiyot kategoriyasiga berilgan ta'riflariga munosabat bildirilgan va muallif tomonidan raqamli iqtisodiyot tushunchasiga takomillashgan ta'rif ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, milliy iqtisodiyot, iste'mol, jamg'arma, daromad, bandlik, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish, ishsizlik, raqamli texnologiyalar, biznes model, raqamli mexanizmlar.

Abstract. This article analyzes the nature of the digital economy, its necessity, and socio-economic significance in the development of the national economy. The definition given by economists to the category of digital economy was also expressed, and the author developed a refined definition of the concept of digital economy.

Key words: digital economy, national economy, consumption, savings, income, employment, production and services, unemployment, digital technologies, business model, digital mechanisms.

Аннотация. В данной статье анализируется природа цифровой экономики, ее необходимость, социально-экономическое значение в развитии национальной экономики. Также было выражено определение, данное экономистами категории цифровой экономики, и автором разработано уточненное определение понятия цифровой экономики.

Ключевые слова: цифровая экономика, национальная экономика, потребление, сбережения, доходы, занятость, производство и услуги, безработица, цифровые технологии, бизнес-модель, цифровые механизмы.

KIRISH

Jahon iqtisodiyoti taraqqiyotining hozirgi bosqichida mamlakatlar tovar va xizmatlarni ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, vaqt va ortiqcha resurslar sarfini tejashning ilg'or usullaridan foydalanmoqda. Bunday mamlakatlarning iqtisodiyoti jahon mamlakatlari ichida yetakchi o'ringa ega. Xususan, bunday mamlakatlar iqtisodiyotini "raqamlashgan", "innovatsiyalashgan" deya e'tirof etishadi [1]. Jahon intellektual mulk tashkiloti (World Intellectual Property Organization)ning "Global Innovation Index 2025" tadqiqoti bo'yicha e'lon qilingan maqolasida bu kabi mamlakatlarga Shveysariya (1-o'rin), Shvetsiya (2-o'rin), Amerika Qo'shma Shtatlari (3-o'rin), Janubiy Koreya Respublikasi (4-o'rin), Singapur (5-o'rin) va boshqa [2] mamlakatlar jahonning "raqamlashgan", "innovatsiyalashgan" davlatlari sifatida keltirilgan. Ushbu mamlakatlar iqtisodiyotining raqamlashganligi innovatsion texnologiyalarning ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida keng va samarali foydalanilayotganligidan dalolat beradi.

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyotning mazmun-mohiyatini ochib berishga qaratilgan ilmiy tadqiqot ishlari elektron nufuzli jurnallarning ba'zilarida ham jahon olimlarining tadqiqot obyekti bo'lib kelayotganligini ko'rsatadi. Lekin shunga qaramasdan, raqamli iqtisodiyotni mamlakat taraqqiyoti uchun hali o'rganilmagan, uning ahamiyati hozirgi kun nuqtayi nazaridan chuqur tadqiq etilmagan masalalari ko'p. Shu bois milliy iqtisodiyotda raqamli iqtisodiyot mexanizmlarini amalda tatbiq etishda ba'zi muammolarni keltirib chiqarmoqda. Masalan, ishsizlar sonining ortishi, muomalada naqd pul masalasi, yashirin iqtisodiyot va norasmiy bandlik muammosi kabi holatlarni keltirish mumkin. Ushbu muammolar raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonida sodir bo'lsada, ammo uning yechimini topish va uni to'liq bartaraf etish masalasi biroz mushkul kechadi. Milliy iqtisodiyotda bu kabi muammolarning kelib chiqishi aholini hamda iqtisodiy subyektlarni tashvishga solmoqda. Jamiyat va davlat uchun raqamli iqtisodiyotning afzalligini e'tirof etish oson. Ammo raqamli iqtisodiyotning kishilar uchun nechog'liq muhimligini tushuntirish, iqtisodiy subyektlar uchun afzalligini ko'rsatish uchun uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini tadqiq etish lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xongyuan Xuan va Miaomiao Qinlar "International comparison of China's digitalization level and its enlightenment" deb nomlangan maqolalarida raqamlashtirish zamonaviy iqtisodiyot va jamiyatning yuqori sifatli hamda barqaror rivojlanishini rag'batlantirish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanadigan iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlaydigan paradigma ekanligini tushuntirishga urinadi. Ularning fikricha: "...zamonaviy iqtisodiyotning rivojlanishi uchun raqamlashtirish ishlab chiqarish va operatsion jarayonlarni takomillashtirish, ijtimoiy-iqtisodiy resurslardan unumli foydalanish, mamlakatda sohalar samaradorligini oshirish, xarajatlarni va vaqtni tejash, mehnat munosabatlariga kuchli ta'sir etadi. Shuningdek, raqamlashtirish mahsulot va xizmatlar shaklini o'zgartirishi, o'ziga xos bo'lgan yechimlarni taqdim etishi, korxonalar va tashkilotlar uchun innovatsiyalar, yangi biznes modellari va bozor imkoniyatlarini yaratishi bilan raqamli iqtisodiyot ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ahamiyatli hisoblanadi" [3], deb keltirishgan.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida raqamli bozor raqamli iqtisodiyotning asosiy elementi hisoblanishini S. Dahlman, S. Mealy, M. Vermelingerlar "Harnessing the digital economy for developing countries" nomli ilmiy maqolasida asoslab berishgan. Ularning fikricha, raqamli iqtisodiyot bir nechta umumiy maqsadli texnologiyalar (GPTs) va kishilar tomonidan internet va unga bog'liq texnologiyalar orqali amalga oshiriladigan ijtimoiy faoliyat doirasida birlashish sifatida ta'riflanadi [4].

Bu xususida rus olimasi V. Gosteva S. Dahlman, S. Mealy, M. Vermelingerlarning e'tiboridan chetda qolgan masalalarni ham ilmiy nuqtayi nazardan mukammal asoslashga uringan. Xususan, V. Gostevaning "Phenomenon of the digital economy: promises and paradoxes" deb nomlangan maqolasida raqamli iqtisodiyotning mazmun-mohiyati va zarurati ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ochib berilgan. Olimaning fikricha, raqamli iqtisodiyot deganda "... aholi, tadbirkorlar va har bir shaxs o'rtasida maqsadlardan kelib chiqqan ma'lumotlar va jarayonlar o'rtasidagi milliardlab kunlik onlayn ulanishlar natijasida yuzaga kelgan iqtisodiy faoliyat" [5] tushuniladi.

Jahonga mashhur tadqiqotchilardan biri hisoblangan B. Karlson "Raqamli iqtisodiyotning yangi va eski iqtisodiyotga ta'siri" deb nomlangan ilmiy maqolasida turli iqtisodiy tuzumga ega mamlakatlarda raqamli iqtisodiyotning yangi va eski iqtisodiyot tarkibidagi imkoniyatlarini tahlil etgan. Uning fikricha, "raqamli iqtisodiyot – xizmat ko'rsatish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun tadbirkorlik sohalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tarqalishi bilan qo'llab-quvvatlanadi. Iste'mol tovarlari, raqamli xizmatlar va maxsus qurilmalarning birlashganligi sababli tovar va xizmatlar interneti orqali sotish va sotib olish faoliyati bo'lib, bunday iqtisodiyotga ega mamlakatlarda internet foydalanuvchilari soni keskin oshishda davom etadi" [6], deb hisoblaydi.

Ushbu olim raqamli iqtisodiyotning faoliyat ekanligini e'tirof etish orqali uning uchlik mexanizmida ishlashini tushuntirishga urangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Raqamli iqtisodiyotning mohiyati va ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini yoritishda ilmiy abstraksiyalash, tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, statistik guruhlash, monografik tadqiqot, taqqoslash kabi ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyot inson faoliyatini, turmush tarzini yengillashtiradi. Jamiyat rivojlanishida unda ustuvorlik mavjud. Bunday ustuvorlik texnika va texnologiyalar, boshqaruv usullarining yangilanganligi, robot texnologiyalarning tovar va xizmatlar ishlab chiqarish jarayonida tobora ishtiroki ortib borayotganligi bilan bog'lanadi. Raqamli iqtisodiyotning asosini internet tarmog'i tashkil etadi. Raqamli iqtisodiyot rivojlangan sari internet foydalanuvchilari soni ham yildan yilga oshadi (1-jadval).

1-jadval. Jahonda internet foydalanuvchilari sonining dinamikasi [7]

№	Ko'rsatkichlar	Yillar					
		2005	2010	2017	2023	2024	2025
1	Jahon aholisi soni, mlrd kishi	6,5	6,9	7,4	8,0	8,1	8,1
2	Jahonda internetdan foydalanuvchilar soni, foizda	16%	30%	48%	67%	72%	74%
3	Jahonda iqtisodiyoti rivojlanayotgan mamlakatlarda, foizda	8%	21%	41%	60%	71%	72%
4	Jahonda iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarda, foizda	51%	67%	81%	93%	95%	96%

1-jadval ma'lumotlaridan ko'rish mumkinki, jahon iqtisodiyoti rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar aholisining internet tarmog'idan foydalanuvchilari soni yildan-yilga o'sib bormoqda. Bu raqam iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarda deyarli aholi sonining barchasini qamrab olayotganini ko'rsatmoqda (2025-yilda aholining 96 % internet foydalanuvchilarini tashkil etgan). Demak, B. Karlsonning ilmiy qarashini asosli deyish mumkin. Xulosa qilib aytganda, internetdan foydalanuvchilar soni tez sur'atda o'sish tendensiyasiga ega.

Iqtisodiy taraqqiyot va hamkorlik tashkiloti raqamli iqtisodiyotni uch xil yondashuv bilan aniqlash va o'lchash mumkin ekanligini e'tirof etadi:

1. Pastdan yuqoriga yondashuv: bunda yirik sanoat korxonalarining kichik korxonalar bilan o'zaro integratsiyasiga asoslanib, raqamli infratuzilma, dasturiy ta'minot raqamli aloqani ta'minlashga asoslanadi;
2. Yuqoridan pastga yondashuv: pastdan yuqoriga yondashuvdan farqli o'laroq, firmalar, tadbirkorlik subyektlari, shaxslar, jamoalar va umumiy jamiyatni ham qamrab oladigan tahlil birliklariga ega bo'ladi;
3. Moslashuvchan ta'rif yondashuvi: bu ta'rif yuqoridagi ikki yondashuvni ham qamrab olib, raqamli tarmoqlar, raqamli texnologiyalar kabi murakkab xizmatlarni ham o'z ichiga oladi [8].

Bizlar yuqoridagi olimlarning tadqiqot ishlarini o'rganish natijasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish zarurati jamiyatning rivojlanishi bilan bog'liq degan xulosaga keldik. Uning zaruratini quyidagi omillar bilan izohlashni maqsadga muvofiq deb topdik:

Birinchidan, iqtisodiyotning samaradorligini oshirish zarurati. Bunda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning eng asosiy yo'nalishlaridan biri iqtisodiy samaradorlik bilan bog'liq. Bu yo'nalishdagi zaruratni quyidagicha keng asoslash mumkin:

ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish: raqamli texnologiyalar orqali avtomatlashtirish va raqamli platformalardan foydalanish ishlab chiqarishdagi ortiqcha xarajatlarni kamaytiradi. Masalan, logistika va ta'minot zanjirlarida raqamli monitoring orqali vaqt va resurs tejraladi;

tranzaksiya xarajatlarini qisqartirish: elektron to'lovlar, onlayn shartnomalar va raqamli hisob-kitob tizimlari orqali moliyaviy operatsiyalar arzon va tez amalga oshiriladi. Bu esa bozor ishtirokchilari uchun samaradorlikni oshiradi;

resurslardan samarali foydalanish: raqamli iqtisodiyotda ma'lumotlar tahlili orqali ishlab chiqarishdagi resurs taqsimoti yaxshilanadi. Masalan, energiya sarfi, suv ta'minoti yoki mehnat resurslarini optimallashtirish imkoni paydo bo'ladi;

iqtisodiy o'sishga turtki berish: raqamli texnologiyalar yangi biznes modellarini yaratadi, kichik va o'rta biznes uchun imkoniyatlarni kengaytiradi. Bu esa yalpi ichki mahsulot hajmining ko'payishiga va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligiga xizmat qiladi;

moliya va soliq tizimida samaradorlikni oshirish: raqamli hisobotlar va elektron soliq to'lovlari orqali davlat budjetiga tushumlar shaffof va tezkor tarzda amalga oshiriladi. Bu iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Ikkinchidan, ijtimoiy rivojlanishni ta'minlash zarurati. Bunda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning ikkinchi muhim yo'nalishi ijtimoiy rivojlanish bilan bog'liq. Ular quyidagilar:

ta'lim sohasida teng imkoniyatlarni yaratish: raqamli platformalar orqali masofaviy ta'lim, onlayn kurslar va interaktiv darslar keng tarqaladi. Bu esa shahar va qishloq aholisi uchun bilim olish imkoniyatlarini tenglashtiradi;

sog'liqni saqlashda samaradorlikni oshirish: telemeditsina, elektron tibbiy kartalar va onlayn maslahatlar orqali aholiga tezkor va sifatli tibbiy xizmat ko'rsatish imkoni yaratiladi. Bu ayniqsa chekka hududlardagi aholi uchun juda muhim;

ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlash: raqamli iqtisodiyot axborotga kirish imkoniyatini kengaytiradi. Bu esa ijtimoiy tabaqalanishni kamaytiradi, chunki har bir fuqaro ma'lumot va xizmatlardan teng foydalanish imkoniga ega bo'ladi;

yangi ish o'rinlarini yaratish va kasblar shakllantirish: raqamli iqtisodiyot yangi sohalarini yaratadi — IT mutaxassisleri, kiberxavfsizlik ekspertlari, raqamli marketing va elektron savdo sohalarida ish o'rinlari ko'payadi. Bu esa ishsizlikni kamaytiradi va aholi turmush darajasini oshiradi;

ijtimoiy xizmatlarda shaffoflikni ta'minlash: elektron hujjat aylanishi va raqamli xizmatlar orqali ijtimoiy nafaqalar, subsidiyalar va davlat yordamlari tezkor va adolatli taqsimlanadi;

aholi turmush sifatini oshirish: raqamli xizmatlar orqali vaqt tejraladi, byurokratiya kamayadi va fuqarolarning kundalik hayoti yengillashadi.

Ushbu ijtimoiy-iqtisodiy zaruratdan kelib chiqib, ularning ahamiyatini ham keltirish mumkin. Bizningcha, ular quyidagilardan iborat (2-jadval).

2-jadval. Raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati [9]

№	Ijtimoiy ahamiyati	Iqtisodiy ahamiyati
1	Aholi uchun qulaylik yaratish: elektron xizmatlar orqali davlat va xususiy sektor xizmatlariga tezkor va shaffof tarzda yetishish imkoniyati paydo bo'ladi. Bu byurokratiyani kamaytiradi va fuqarolarning vaqt hamda resurslarini tejaydi.	Samaradorlikni oshirish: raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini optimallashtiradi, resurslardan tejamkorlik bilan foydalanish imkonini yaratadi.
2	Ijtimoiy tenglikni ta'minlash: raqamli platformalar orqali qishloq va shahar aholisi o'rtasidagi imkoniyatlar tafovuti qisqaradi, ta'lim, tibbiyot va moliyaviy xizmatlarga teng kirish imkoni yaratiladi.	Innovasion rivojlanishni rag'batlantirish: elektron tijorat, onlayn to'lovlar va sun'iy intellekt kabi yo'nalishlar yangi biznes modellarini shakllantiradi, raqobatbardoshlikni kuchaytiradi.
3	Inson kapitalini rivojlantirish: raqamli iqtisodiyot yangi bilim va ko'nikmalarga talabni oshiradi, bu esa kadrlar malakasini oshirish, innovasion fikrlash va ijtimoiy mobillikni kuchaytiradi.	Investisiya muhitini yaxshilash: raqamli iqtisodiyot orqali bozorda shaffoflik ta'minlanadi, bu esa xorijiy va mahalliy sarmoyadorlar uchun ishonchli muhit yaratadi.
4	Ijtimoiy integrasiya va aloqalarni mustahkamlash: raqamli kommunikatsiyalar orqali jamiyatdagi turli qatlamlar o'rtasida muloqot va hamkorlik imkoniyatlari kengayadi. Raqamli texnologiyalar orqali davlat boshqaruvida ochiqlik va hisobdorlik ta'minlanadi, fuqarolarning ijtimoiy faolligi va ishonch darajasi oshadi.	Ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga hissa qo'shishi: raqamli xizmatlar aholi uchun qulaylik yaratadi, davlat boshqaruvida ochiqlikni ta'minlaydi va iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtiradi.

2-jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, raqamli iqtisodiyot ijtimoiy tenglik va iqtisodiy samaradorlikni uyg'unlashtirib, mamlakatning barqaror taraqqiyotiga zamin yaratadi. Bu jarayonda davlat boshqaruvida ochiqlik va hisobdorlik ta'minlanishi, aholi uchun qulayliklar yaratilishi va innovatsion rivojlanishga sharoit yaratilishi strategik ahamiyatga ega.

Raqamli iqtisodiyot bugungi globallashtirilgan iqtisodiyotda mamlakatlar iqtisodiyotini rivojlantirish uchun strategik muhim yo'nalishga aylanmoqda. Uning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda, balki aholi daromadlarini oshirish orqali ijtimoiy sohalarida ham sezilarli ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirish imkonini beradi. Xususan, raqamli iqtisodiyot yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi bandligini ta'minlash, yoshlarni zamonaviy kasblarga jalb qilish, ta'lim va malakali kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish orqali turmush darajasini yaxshilash uchun elektron platformalar orqali sharoit yaratadi. Qisqacha aytganda, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni, aholi farovonligini ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida olimlar tomonidan keltirilgan ta'riflarni inkor etmagan holda, raqamli iqtisodiyot tushunchasiga mamlakat iqtisodiyotining barcha jabhalarini qamrab olgan, raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasini nazarda tutuvchi quyidagi takomillashgan ta'rifni tavsiya etamiz: raqamli iqtisodiyot — bu aholining kundalik hayotida, iqtisodiy subyektlarning faoliyatida muhim texnika va texnologik vositalarni qo'llash, onlayn aloqalardan foydalanish natijasida bo'sh vaqtni ko'paytiradigan, tranzaksiya xarajatlarni qisqartiradigan, samaradorlikni oshiradigan iqtisodiy faoliyatdir.

Raqamli iqtisodiyot yangi biznes modellarini yaratish, raqamli platformalar, sun'iy intellekt, innovatsion texnologiyalar yordamida insonlarning turmush darajasini yaxshilashga, og'irini yengil qilishga, mehnat faoliyatini samarali tashkil qilishda va tez o'zgarayotgan talabni qondirishda zarur vosita hisoblanadi.

Tadqiqot ishlarini o'rganish natijasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish zarurati ikki yo'nalish bilan bog'liqligi aniqlandi: ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, tranzaksiya xarajatlarni qisqartirish, resurslardan samarali foydalanish, iqtisodiy o'sishga turtki berish, moliya va soliq tizimida iqtisodiy samaradorlikni oshirish. Ikkinchidan, ta'lim sohasida teng imkoniyatlarni yaratish, sog'liqni saqlashda samaradorlikni oshirish, ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish va kasblarni shakllantirish, ijtimoiy xizmatlarda shaffoflikni ta'minlash, aholi turmush sifatini oshirish kabi ijtimoiy samaradorlikni ham oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. IMF eLibrary ma'lumotlari (electron resurs), [kirish yo'li] <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/087/2023/001/article-A001-en.xml> (murojaat qilingan vaqt 2026-yil, 12-fevral soat 11:00)
2. World Intellectual Property Organization (electron resurs), [kirish yo'li] https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2025/article_0009.html (murojaat qilingan vaqt 2026-yil, 13-fevral soat 10:15)
3. Xongyuan Xuang, Miaomiao Qin "International comparison of China's digitalization level and its enlightenment" journal "plos one" Published: May 16, 2024 <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0303014> (electron resurs), [kirish yo'li] <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0303014>

4. Dahlman C., Mealy C., Vermelinger M. "Harnessing the digital economy for developing countries". Development Centre Working Papers, 2016 year: https://www.oecd.org/en/publications/harnessing-the-digital-economy-for-developing-countries_4adffb24-en.html
5. Gosteva V. "Phenomenon of the digital economy: promises and paradoxes" journal "Novie napravleniya nauchnoy misli", 2018 y. 34-pp www.elibrary.ru
6. Carlsson, B (1 September 2004). «The Digital Economy: what is new and what is not?». Structural Change and Economic Dynamics. Contains the special issue New and Old Economy: The Role of ICT in Structural Change and Economic Dynamics. 15 (3): 245–264. doi:10.1016/j.strueco.2004.02.001. ISSN 0954-349X. S2CID 16544951.
7. International Telecommunication Union ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi [kirish yo'li] https://en.wikipedia.org/wiki/International_Telecommunication_Union
8. UNCTAD (2019). «[The Digital Economy Report](#)»

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>